

ALAPVETŐ HITTAN TANSZÉK

Tanszékvezető professzor: Dr. Kránitz Mihály ny. r. t.

Az I. ciklus kurzusai:

Alapvető hittan I.: Kinyilatkoztatás, vallás, vallások

HXXAHO0001AX, C félév

A fundamentális teológia fejlődésének története. A kinyilatkoztatás szentírási fogalma. A kinyilatkoztatás teológiájának történeti folyamata. A szenthagyomány, a kánon, tekintély (Tanítóhivatal). A vallás megjelenése. A vallások világa. A kereszténység és a vallások. A vallások keresztény megközelítése

Jegyzet:

KRÁNITZ, M., *Alapvető hittan*, SZIT, Budapest 2015, 9–126.

Kötelező irodalom:

A kereszténység és a vallások (Római dokumentumok 8.), SZIT, Budapest 1998;

ELIADE, M., *A szent és a profán. A vallás lényegéről*, Európa, Budapest 1996.

A II. Vatikáni Zsinat tanítása, SZIT, Budapest 1992 (*Nostra aetate*, 410–413, *Dignitatis Humanae*, 373–382).

KRÁNITZ, M. – SZOPKÓ, M., *Teológiai kulcsfogalmak szótára*, SZIT, Budapest, 2003.

KRÁNITZ, M., *Együtt az úton. Ökumenikus és vallásközi párbeszéd*, SZIT, Budapest 2013, 213–278.

KRÁNITZ, M., *Hidak a vallások felé. Kihívások egy új vallási kapcsolatrendszer előtt*, SZIT, Budapest 2014.

KRÁNITZ, M., *A keresztény hit kialakulása és védelme. Személyek, események és korszakok a teológia fejlődése során*, SZIT, Budapest 2018. (50–64: Az intézményes hitvédelem kialakulása az egyházban)

Ajánlott irodalom:

A katolikus egyház katekizmusa, SZIT, Budapest 1994.

ELIADE, M., *Vallási hiedelmek és eszmék története I–III.*, Osiris-Századvég, Budapest 1994–1996.

ELIADE, M., *Misztikus születések*, Európa, Budapest 1999.

LUBAC, H. de, *Isten Útjain*, Vigilia, Budapest 1995.

SZABÓ, F., *Az emmauszi úton*, Róma 1987.

HORVÁTH, T., *A kinyilatkoztatás teológiája*, Teológiai vázlatok III., SZIT, 1983, 137–209.

HORVÁTH T., *A kinyilatkoztatás kritikája*, Teológiai vázlatok III., SZIT, 1983, 211–309.

BULTMANN, R., *Történelem és eszkatológia*, Atlantisz, Budapest 1994.

ROSA, G. di, *Vallások, szekták és kereszténység*, SZIT, Budapest 1991.

TARNAY, B., *Katolicizmus és kultuszok*, Bencés kiadó, Pannonhalma 1994.

FERGUSON, E., *A kereszténység bölcsője*, Osiris, Budapest 1999.

FLUSSER, D., *A judaizmus és a kereszténység eredete*, Múlt és jövő, 1999.

BÜRKLE, H., *Az istenkereső ember. A világvallások istenkeresése* (Amateca 3.), Agape, Szeged 1998.

GIUSSANI, L., *A vallásos érzék*, Vigilia, Budapest 1999.

OTTO, R., *A szent*, Osiris, Budapest 1997.

Szentírás-magyarázat az egyházban, Szent Jeromos Bibliatársulat, Budapest, 1998.

DAWKINS, R., *Az isteni téveszme*, Nyitott Könyv Műhely, Budapest 2007.

A középkori ember istenkeresése. A középkori istenkeresés vallási tapasztalatának formái és tartalma, in *Passim*, Pécs 2000, 90–103.

KRÁNITZ, M., *A vallási pluralizmus*, in *Teológia* (2001/1–2), 39–53.

KRÁNITZ, M., *A vallások és a kereszténység a 21. század kezdetén*, in *A szent atyák nyomdokait követve. In memoriam Vanyó László*, Bizantinológiai Intézeti Alapítvány, Miskolc 2003, 185–195.

KRÁNITZ, M., *Bensőséges kapcsolat a zsidósággal – negyven éve jelent meg a Nostra aetate zsinati nyilatkozat*, in *Keresztény-Zsidó Teológiai Évkönyv 2004*, Keresztény-Zsidó Társaság, Budapest 2004, 128–133.

KRÁNITZ, M., *A vallások teológiai értékelése*, in *Vigilia* (2006/11), 812–821.

KRÁNITZ, M., *Párbeszéd a modern világgal és más vallásokkal*, in *Magyarország – missziós terület? (Az Ad gentes zsinati határozat megjelenésének negyvenedik évfordulójára rendezett konferencia anyaga, 2005. november 12.)*, Sapientia Füzetek 8, Vigilia, Budapest 2007, 21–32.

KRÁNITZ, M., *Egy Isten, két vallás. Azonosságok és különbségek a keresztény és az iszlám istenfelfogásban a Tanítóhivatal szemszögéből*, in *A Biblia és a Korán. Szegedi Nemzetközi Bibliikus konferencia, 2007. augusztus 26–29.*, JatePress, Szeged 2008, 53–68.

KRÁNITZ, M., *A nagypénteki oráció a katolikus-zsidó párbeszédben*, in *Teológia* (2008/3–4), 131–140.

Alapvető hittan II.: Jézus Krisztus személye

HXXAHO0002AX, D félév

A történeti Jézus-kutatás eredményei. A nem keresztény források. Jézus története és sorsa: a történeti Jézus, a felszabadító gesztusok (csodák), a názáreti Jézus feltámadása. Messianizmus az Ó- és az Újszövetségben. A messiási címek vizsgálata. Jézus elítélése és pere. A Fiú és az Abba kapcsolata.

Jegyzet:

KRÁNITZ, M., *Alapvető hittan*, SZIT, Budapest 2015, 127–240.

Kötelező irodalom:

Szentírás és krisztológia (Római dokumentumok X.), SZIT, Budapest 1998;

SESBOUÉ, B., *Krisztus pedagógiája. Az alapvető krisztológia elemei*, Vigilia, Budapest 1997, (Történelem és hit a krisztológiában: 81–105); (A húsvét előtti Jézus tudása és öntudata: 139–172).

HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Dominus Iesus*, SZIT, Budapest 2000.

Ajánlott irodalom:

A II. Vatikáni zsinat tanítása, SZIT, Budapest 1992.

CULLMANN, O., *Az Újszövetség krisztológiája*, Református Zsinati iroda 1990.

KERESZTY, R., *Jézus Krisztus*, SZIT 1995.

SZABÓ, F., *Jézus Krisztus megközelítése*, Róma 1978.

BULTMANN, R., *Jézus Krisztus és a mitológia*, Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest 1996.

BULTMANN, R., *Az Újszövetség teológiája*, Osiris, Budapest 1998.

KLAUSNER, J., *Jézus*, Logosz, Budapest 1993.

VERMES, G., *A zsidó Jézus*, Osiris, Budapest 1995.

KASPER, W., *Jézus a Krisztus*, Vigilia, Budapest, 1996.

GNILKA, J., *A názáreti Jézus*, SZIT, Budapest, 2001.

XVI. BENEDEK pápa – Joseph Ratzinger, *A názáreti Jézus I–II–III.*, SZIT, Budapest 2007, 2011, 2013.

XVI. BENEDEK pápa, *Az egyház apostoli arca*, SZIT, Budapest 2008.

HESEMANN, M., *A názáreti Jézus. Régészek a Megváltó nyomában*, SZIT, Budapest 2010.

PAGE, N., *A leghosszabb hét. Az igazság Jézus utolsó napjairól* (ford. Lelik, K.), Kelly Kiadó, Budapest 2010.

SCHNACKENBURG, R., *Jézus Krisztus személye a négy evangélium tükrében*, L'Harmattan, Budapest 2010.

KOCSIS, I., *Jézus Krisztus személye a páli levelekben*, in Uő., *Az üdvösség igéje. Újszövetségi tanulmányok*, SZIT, Budapest 2013, 94–107.

Alapvető hittan III/A.: Az Egyház

HXXAHO0003AX, A félév

Az egyház születése. Az egyház az Újszövetségben. Az ekkleziológia történeti kibontakozása. A II. Vatikáni Zsinat tanítása az Egyházzól. A *Lumen gentium* konstitúció az egyházzól. Szisztematikus ekkleziológia. (az egyház jegyei, egyházmodellek, a Szentlélek szerepe az egyházban).

Jegyzet:

KRÁNITZ, M., *Alapvető hittan*, SZIT, Budapest 2015, 241–270.

Kötelező irodalom:

RATZINGER, J., *A föld sója. Kereszténység és Katolikus Egyház az ezredfordulón*, SZIT, Budapest 1997.

Hittani Kongregáció, *Dominus Iesus*, SZIT, Budapest 2000.

KRÁNITZ, M. – SZOPKÓ, M., *Teológiai kulcsfogalmak szótára*, SZIT, Budapest, 2003.

KRÁNITZ, M., *Az augsburgi Közös Nyilatkozat katolikus értékelése*, in *Kultúra és közösség* (2001. IV–2002. I.), 7–12.

VI. PÁL pápa, *Ecclesiam suam enciklika* (1964), in *Az Egyház küldött. VI. Pál apostoli műve* (szerk. Kránitz, M.), SZIT, Budapest 2009, 135–184.

Ajánlott irodalom:

A II. Vatikáni Zsinat tanítása (Lumen Gentium, Nostra Aetate, Gaudium et Spes), SZIT, 1992.

A katolikus egyház katekizmusa, SZIT, 1994, 162–204.

GÁNÓCZY, S., *Az Egyház*, TKK, III/1, Róma, 1980.

CONGAR, Y., *Szeretem az Egyházat*, Vigilia, 1994.

- LUBAC, H. de, *Az Egyházzól*, Róma, 1972.
 JÁKI, Sz., *Erre a sziklára...*, Ecclesia, 1991.
 ELŐD, I., *Vallás és Egyház*, SZIT, 1981.
 TOMKA, F., *Intézmény és karizma az Egyházban*, OLI, 1991.
 II. Ökumenikus Direktórium, SZIT, Budapest 1996.
 BÉKÉS, G., *Egyház a lélek előterében*, Bencés kiadó, Pannonhalma 1999.
 KRÁNITZ, M., *Emlékezet és kiengesztelődés. II. János Pál bocsánatkérése a múlt bűneiért és a Nemzetközi Teológiai Bizottság dokumentuma*, in *Lelkipásztor* 75 (2000/6), 217–220.
 A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai negyven év távlatából (1962–2002), SZIT, Budapest 2002.
 A „*Dominus Iesus*” nyilatkozat és a „*nővér-egyház*” kifejezés használata, in *Teológia* XXXIV (2000/3–4), 115–120.
 Az Európai Unió jövője és a katolikusok felelőssége (Az Európai Unió Püspöki Konferenciáinak Bizottsága – COMECE kiadványa, Brüsszel 2005) (ford. Kránitz, M.), Új Ember Kiadó, Budapest 2006.
 KRÁNITZ, M., *A szociális körlevélről – tíz év távlatából*, *Az egyház társadalmi tanításának pillérei a körlevélben*, in *Vigilia* (2006/8), 562–566.
 KRÁNITZ, M., *Az első „ökumenikus” pápa*, in *Az egyház küldött. VI. Pál pápa apostoli műve* (szerk. Kránitz, M.), SZIT, Budapest 2009, 81–98.
 KRÁNITZ, M., *1959: A II. Vatikáni Zsinat meghirdetésének éve*, in *Teológia* (2009/1–2), 52–65.
 KRÁNITZ, M., *Epafrász, Krisztus hűséges szolgája. A kolosszei, a laodiceai és a hieropoliszi egyházak kezdetei*, in *Szent Pál és a pogány irodalom, Szegedi Nemzetközi Bibliikus Konferencia 2009. szeptember* (szerk. Benyik, Gy.), Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged 2010, 177–198.

Alapvető hittan III/B.: Ökumenizmus

HXXAHO0004AX, A félév

A Biblia tanúsága az egységről. Hitbeli eltérések, szakadások és az egységkeresés. A protestáns közösségek világméretű terjedése. A II. Vatikáni Zsinat mint reformzsinat (1962–1965). Katolikusok és ortodoxok. A közös keresztény egység építésének időszaka. Az egységet hátráltató tényezők és a visszafordíthatatlan út. Ökumenikus mérföldkő a második évezred elején: Lund, 2016. A magyar ökumenizmus állomásai

Jegyzet:

- KRÁNITZ, M., *Alapvető hittan*, SZIT, Budapest 2015, 342–367.
 KRÁNITZ, M., *Keresztény egység*, SZIT, Budapest 2019.

Kötelező irodalom:

- Unitatis redintegratio*, in *A II. Vatikáni Zsinat tanítása*, SZIT, 1992.
 Hittani Kongregáció, *Dominus Iesus*, SZIT, Budapest 2000.
 A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai negyven év távlatából (1962–2002), SZIT, Budapest 2002 (az *Unitatis redintegratio* magyarázata: 135–159.).
 II. JÁNOS PÁL pápa, *Ut unum sint*, SZIT, Budapest 1995.
 II. Ökumenikus direktórium, SZIT Budapest 1999.
Az evangélikus–római katolikus Közös Nyilatkozat a megigazulás tanításáról és ünnepélyes aláírásának dokumentumai, Evangélikus Sajtóosztály – Szent István Társulat, Budapest 2000.
 BÉKÉS, G.: *Ökumenizmus*, Róma 1976.
 BÉKÉS, G., *Krisztusban mindnyájan egy. Keresztények egysége utópia?*, Bencés Kiadó, Pannonhalma 1993.
 „... és akik mást hisznek?” *Hívek és egyházak egymásról*, Balassi, Budapest, 2000.
A péteri tisztség ökumenikus gyakorlásának megközelítése, in *A péteri szolgálat a harmadik évezred küszöbén*, Sapientia füzetek 12., Vigilia Kiadó, Budapest 2008, 115–142.
 II. JÁNOS PÁL pápa, *Ecclesia in Europa*, SZIT, Budapest 2003 (17., 30., 54. pontok).
 KRÁNITZ, M., *A magyar ökumenizmus állomásai*, in *Távlatok* (2007/4), 462–472.
 KRÁNITZ, M., *A III. Európai Ökumenikus Nagygyűlés és előzményei*, in *Teológia* (2007/3–4), 137–145.
 KRÁNITZ, M., *1959 – a katolikus ökumenizmus kezdete*, in *Teológia* (2009/3–4), 154–166.
 KRÁNITZ, M., *A Keresztény Egységítőkarság ötven éve. 1960–2010*, in *Teológia* (2010/1–2), 15–30.

Ajánlott irodalom:

- KRÁNITZ, M., *A „Dominus Iesus” nyilatkozat és a „nővér-egyház” kifejezés használata*, in *Teológia* XXXIV (2000/3–4), 115–120.
 KRÁNITZ, M., *Az ortodox és katolikus párbeszéd*, in *Teológia* 34 (2000/1–2), 83, 25–33.
 KRÁNITZ, M., *Az új Ökumenikus Charta*, in *Teológia* (2001/3–4), 39–43.

KRÁNITZ, M., *Ökumenikus törekvések a Magyar Katolikus Egyházban*, in *Theologiai Szemle* 43 (2000/1), 29–30.

KRÁNITZ, M., *Papság és ökumené*, in *Teológia* (2007/1–2), 34–42.

KRÁNITZ, M., *A III. Európai Ökumenikus Nagygyűlés és előzményei*, in *Teológia* (2007/3–4), 137–145.
Az ökumenizmus százada és jövője, in *Tanítvány* (2001/1), 61–75.

Alapvető hittan IV.: Hit, tudás és megismerés

HXXAHO0005AX, B félév

A hit teológiájának kibontakozása. Hit az Ószövetségben. Hit az Újszövetségben. A hit és az emberi tényezők. A hit, mint a hitben való élet. Isten ajándéka és az ember felelőssége. Hitmodellek. A hit tulajdonságai. A hitről való gondolkodás fejlődése. Kinyilatkoztatás és hit a *Dei Filius* (1870) és a *Dei Verbum* (1965) zsinati konstitúciókban. A közelmúlt hitteológiája. A hit és az ész kapcsolata. A Magiszterium. A teológus küldetése az egyházban.

Jegyzet:

KRÁNITZ, M., *Alapvető hittan*, SZIT, Budapest 2015, 371–516.

KRÁNITZ, M., *A keresztény hit kialakulása és védelme. Személyek, események és korszakok a teológia fejlődése során*, SZIT, Budapest 2018.

Kötelező irodalom:

RAHNER, K., *Az Ige hallgatója*, Gondolat, Budapest 1991;

II. JÁNOS PÁL pápa, *Fides et ratio*, SZIT, Budapest 1999.

GÖRFÖL, T. – KRÁNITZ, M., *Teológusok lexikona*, Osiris, Budapest 2002.

KRÁNITZ, M. – SZOPKÓ, M., *Teológiai kulcsfogalmak szótára*, SZIT, Budapest, 2003.

Istenkereső tudósok. Magyar katolikus teológusok a XX. század második feléből (szerk. Kránitz, M.), Új Ember, Budapest 2007.

XVI. BENEDEK pápa, *Regensburgi beszéd* (2006. szeptember 12.), in *Aki hisz, soha nincs egyedül, XVI. Benedek pápa németországi látogatása*, SZIT, Budapest 2006, 50–63.

XVI. BENEDEK pápa, *Spe salvi – A keresztény reményről* (enciklika, 2007), SZIT, Budapest 2008.

Ajánlott irodalom:

LUBAC, H. de, *Isten útjain*, Vigilia, 1995.

RATZINGER, J., *A keresztény hit*, Bécs, OMC,

KIRKEGAARD, S., *A keresztény hit iskolája*, Atlantisz, Budapest 1998.

RAHNER, K., *A hit alapjai* (Ameteca 27), Agapé, Szeged 1998.

LAFONT, G., *A katolikus egyház teológiatörténete*, Atlantisz, Budapest 1998.

LAFONT, G., *Milyennek képzeljük el a katolikus egyházat?*, Bencés Kiadó, Pannonhalma 2007.

DAWKINS, R., *Az isteni téveszme*, Nyitott Könyv Műhely, Budapest 2007.

MCGRAITH, A., *Az ateizmus alkony*, SZIT, Budapest 2008.

KRÁNITZ, M., *A hit etikai összefüggései*, in „*Akik az igazságra oktattak sokakat...*”, *A 65 éves Rózsa Huba köszöntése*, SZIT, Budapest 2005, 191–207.

KRÁNITZ, M., *A magyar katolikus teológia a II. Vatikáni Zsinat után*, in *Teológia* (2006/3–4), 133–149.

KRÁNITZ, M., *A modernizmus elítélése (1907–2007)*, in *Teológia* (2008/1–2), 3–13.

Szeminárium I. félév

Magyar teológusok a II. Vatikáni Zsinat utáni időben (1965–2005).

A szeminárium során sorra vesszük azokat a jelentős magyar teológusokat, akik döntően meghatározták a zsinati tanítás befogadását és egy „magyar” teológia kialakítását.

Elemzendő szöveg: *Istenkereső tudósok. Magyar katolikus teológusportrék a XX. század második felétől*, Új Ember, Budapest 2007.

Szeminárium II. félév

FERENC PÁPA, Querida Amazonia, szinódus utáni apostoli buzdítás (2020).

A pápai megnyilatkozás feldolgozása, az evangelizáció Dél-amerikai helyzetének elemzése, mely kihatással lehet az európai földrészre is.

A magyar fordítás elkészültéig a szöveg elérhető:

<https://zenit.org/articles/full-text-of-querida-amazonia-dear-amazon-pope-francis-post-synodal-exhortation-on-the-amazon-2/>

A II. ciklus kurzusai:

Az Isten-fogalom a vallástörténetben

HXXAHD0001AX, I. specializációs irányzat B félév

Honnan származik az „Isten” szó, hogyan született meg az emberi gondolkodásban? Mit akar kifejezni? Melyek az istenkeresés sajátos formái? Ezekre a kérdésekre válaszol az agnoszticizmus, a negatív vagy apofatikus teológia és a teológiának az az ága, mely Isten megismerésére törekszik fogalmi eszközökkel. A mai, főleg a II. Vatikáni Zsinat tanítását egészen napjainkig követő módszer, az eredeti szövegek olvasásával egészül ki.

Vizsga: írásban

Az egyházi tanítóhivatal krisztológiai megnyilatkozásai

HXXAHD0004AX, II. specializációs irányzat C félév

A XX. század Krisztus személyének és megváltásának számos irányzatát eredményezte. Ezekre válaszolt a II. Vatikáni Zsinat, a Szentírás és krisztológia (1984) a Pápai Bibliikus Bizottság dokumentuma és a Dominus Iesus kezdetű nyilatkozat (2000). Az egyes teológiák és teológusok saját meglátásait a Tanítóhivatal teszi mérlegre.

Vizsga: írásban

A Tanítóhivatal szerepe az Egyház intézményes életében

HXXAHD0005AX III. specializációs irányzat D félév

A biztos hit biztos tanítást jelent. A hit gondos és pontos megfogalmazása a tanítóhivatal feladata. Ennek az egyházi tevékenységnek az áttekintése rámutat a teológia mai feladataira is. Péter apostol figyelmeztetése a kiindulópont: „Legyetek mindig készen, hogy megfeleljetek mindenkinek, aki csak kérdezi, mi az alapja reményeteknek.” (1Pét 3,15).

A téma feldolgozásában segédkönyv:

Kránitz, M., A keresztény hit kialakulása és védelme. Személyek, események és korszakok a teológia fejlődése során, SZIT, Budapest 2018.

Vizsga: írásban